

Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki

Gülşah Başol*
Erkan Türkoğlu**

Özet

Araştırmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasında ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bunun yanı sıra düşünme stilleri ve kontrol odağına göre adayların akademik başarılarında farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ve kontrol odağı durumlarındaki farklılaşmalar çeşitli bağımsız değişkenlere göre araştırılmıştır. Betimleyici ilişkisel tarama desenindeki araştırmanın çalışma evrenini 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenci olan 131 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Dağ'ın (1991) Türkçeye uyarladığı “İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği” ile Sünbül (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan “Düşünme Stilleri Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Korelasyon katsayısı, tek yönlü MANOVA, *t*-testi ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Sonuçlar bireylerin düşünme stilleri ile kontrol odağı durumlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermesi ve çeşitli faktörlerin bireylerin kontrol merkezi ve dolayısıyla düşünme stilleri üzerinde etkili olabileceğine dikkat çekmesi yönünden önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Düşünme Stilleri, Kontrol Odağı, Öğretmen Adayları.

*Gaziosmanpaşa Üniversitesi, basol@gop.edu.tr

**Gaziosmanpaşa Üniversitesi, erkan@gop.edu.tr

The relationship between the locus of control and thinking styles of teacher candidates

Abstract ([See extended summary at the end of document](#))

The purpose of the current study was to explore the relationship between the thinking styles and locus of control situations of university students. In addition, the differences in students' academic achievement levels according to their thinking styles and locus of control were searched. In addition, differences in thinking styles and locus of control levels were sought according to some study variables. A descriptive correlational research design was applied in this research. The sample of the study was 131 teacher candidates, enrolled in Gaziosmanpaşa University in 2006-2007 education year in Tokat, Turkey. It was tried to reach all teacher candidates enrolled in the department, therefore no sampling approach was taken. In this study, Rotter's Locus of Control Scale (1966), adapted to Turkish by Dağ (1991) and Sternberg and Wagner's Thinking Styles Inventory (1991), adapted to Turkish by Sünbül (2004) were utilized. Pearson Product Correlation Coefficient, *t*-test and ANOVA were used to analyze the data. The results were important by showing that thinking styles and locus of control were closely related to each other and there were number of factors, related to a person's locus of control and thinking styles.

Key Words: Thinking Styles, Locus of Control, Teacher Candidates.

Giriş

Bireysel farklılıklar eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bireylerin başarılarını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bu anlamda bireylerin sahip olduğu zeka, yetenek, özgüven, motivasyon, kontrol odağı, öğrenme ve düşünme stilleri gibi yapıların önemi pek çok araştırmayla vurgulanmıştır. Özellikle düşünme stilleri ve kontrol odağı gibi iki önemli değişkenin bireylerin davranış ve tutumlarını etkilediği ve yönlendirdiği araştırmalarda belirtilmiştir (Gore ve Rotter, 1963; Coleman, 1966; Rotter, 1966; Kağıtçıbaşı, 1972; Phares, 1976; Başal, 1979; Lefcourt, 1982; Korkut, 1986; Dağ, 1991; Ören, 1991; Pişkin, 1996; Sternberg, 1997; Yüksel, 1997; Rouse ve Cashin, 2000; Tan 2000; Zhang, 2002; Onur, 2003; Buluş, 2006). Kontrol odağı durumu ve düşünme stilleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi bu bağlamda çok önemlidir.

Düşünme stilleri, bireylerin karşılaştıkları çeşitli problemlere, olaylara, olgulara ve değişkenlere karşı zihinsel süreçler sonucu sergilediği yaklaşım ve eğilimlerdir. Düşünme stilleri, bireyin bilgiyi nasıl aldığı ve işlediğiyle yakından ilgilidir. Bireylerin her bir stilin miktarında değişiklik gösterdiği bir profili mevcuttur, ancak yalnızca bir profile bağımlı değildirler. Farklı görev ve durumlara uyum sağlamak amacıyla düşünme stilleri değişiklik gösterebilir (Sünbül, 2004).

Sternberg (1988) ise düşünme stilini zihinsel özyönetim kuramına dayalı olarak açıklar ve düşünme stilinin, bireylerin zihin ve bilgilerini kullanmak için seçtikleri ve düşünmeyi tercih ettikleri yol olarak tanımlar. Bu bakımdan düşünme stili zeka veya yetenek olarak açıklanamaz, aksine zeka ya da yeteneğin kullanılma biçimidir (akt: Fer, 2005).

Bireyin kullandığı düşünme stilleri yaşam boyu değişebilir, çeşitlenebilir veya gelişimsel olarak farklılıklar gösterebilir. Sternberg (1997), düşünme stilini yapılan şey ya da düşünmenin tercih edilen bir şekli ve bir yetenek olarak değil, daha çok bireyin sahip olduğu yeteneğin kullanımında bir tercih olarak tanımlamaktadır (Sternberg ve Zhang, 2001). Sternberg'in (1988) öne sürmüş olduğu "Zihinsel Özyönetim Kuramı" bireylerin düşünme stillerini ifade eder. Bu düşünme stilleri evde, okulda, işyerlerinde, hayatın her alanında pek çok durumda kullanılabilir. Bireylerin kendilerine özgü düşünme stilleri vardır. Hayatın her aşamasında, bireyler kendilerini yönetmenin biçimini seçerler. Stiller yaşam talepleri ve zamana göre değişebilir. Düşünme stilleri bireylerin içinde buldukları koşullar tarafından biçimlendirilebilir (akt: Çubukçu, 2004).

Sternberg'in (1997) yaklaşımında, işlevler, biçimler, düzeyler, kapsam ve eğilimler olmak üzere beş kategori altında toplam on üç stil vardır. Bireylerin zihinsel açıdan kendini yönetme şekillerine bağlı olarak düşünme stilleri şu şekilde özetlenebilir:

a) İşlevsel açıdan bakıldığında özerk düşünenler yaptıkları işleri kendi yöntemiyle üretmeyi, oluşturmayı, tasarlamayı ve yapmayı seven kişiler olarak açıklanmaktadır. Kuralcı düşünenler ise başkaları tarafından kendisine denileni yapmaktan, yönergeleri izlemekten hoşlanırlar. Diğer yandan yargısal düşünenler insanları, eşyaları değerlendirmek ve yargılamak hoşlarına gider.

b) Biçimsel açıdan değerlendirildiğinde tekilci düşünenler yaptıkları bir işi bir anda yapmayı, bütün enerjisini ve materyallerini o işe vermeyi severler. Aşamalı düşünenler birçok işi hemen yapmayı, her birini ne zaman yapacaklarını, işlerden hangisine öncelik vereceklerini belirlemeyi tercih ederler. Eş değerci düşünenler ise birçok işi hemen yapmayı severler, ancak öncelikli olanları belirlemede sıkıntı yaşamaktadırlar. Kuralsız düşünme stilinekiler olaylara ve problemlere karşı rastgele bir yaklaşım izlemekten hoşlanırlar. Sistemleri, kendilerine rehberlik yapılmasını sevmezler ve neredeyse bütün yönergelerden pek hoşnut olmazlar.

c) Düzey açısından incelendiğinde bütüncül düşünenlerin büyük resimlerle, genellemelerle ve soyut şeylerle ilgilenmekten hoşlandığı görülür. Ayrıntıcı düşünenler ayrıntılara önem verirler, özel şeylerle ve somut örneklerle ilgilenmeyi severler.

d) Kapsam açısından ele alındığında içe dönük düşünenlerin tek başına çalışmayı sevdiğileri, kendi içinde yoğunlaşmayı tercih ettikleri ve kendi kendilerine yeten bireyler oldukları görülecektir. Dışa dönük düşünenler ise başkalarıyla beraber çalışmayı severler, dışarı yoğunlaşır, başka kişilerle ilişki kurmak hoşlarına gider.

e) Eğilim açısından bakıldığında yenilikçi düşünenler işleri yeni yöntemleriyle yapmayı tercih eder ve geleneklere karşı meydan okurlar. Gelenekçi düşünenler ise yaptıkları işleri denenmiş yöntemlerle yapmaktan ve gelenekleri izlemekten hoşlanırlar.

Sonuç olarak kişiler bir probleme yönelik olarak birçok düşünme biçimine sahiptir, ancak karşılaştıkları özel durumlara göre bunlardan bazılarını ağırlıklı olarak kullanmaktadırlar. İnsanlar düşünme stilleri bakımından farklılıklar gösterebilirler. Toplumun farklı katmanlarını oluşturan gruplar ve toplulukların da problemlere ve karşılaştıkları durumlara gösterecekleri eğilimleri doğal olarak farklılıklar gösterecektir. Öğrenciler de farklı meslek grupları gibi kendilerine özgü düşünme biçimlerine sahip olabilirler.

Düşünme stilleri öğrencilerin kontrol odağına göre farklılık gösterebilir. Bir kişilik özelliği olarak ele alınan kontrol odağı son yarım yüzyılda pek çok araştırmaya konu olmuş ve halen günümüzde değişik yönleri ile incelenmeye devam edilmektedir. Rotter (1966) tarafından Sosyal Öğrenme Kuramı içinde tanımlanan kontrol odağı (locus of control) kavramının pek çok araştırma sonucunda bir kişilik boyutu olarak ölçülüp değerlendirilebileceği kanıtlanmış ve bu çalışmalar sonucunda kontrol odağı kişilik araştırmalarının temel değişkenlerinden biri haline gelmiştir.

Birey, sosyal gelişim süreci devam ederken hangi davranışın hangi sonuç veya sonuçları doğuracağını, hangi sonuçların kendi davranışlarına bağlı olarak geliştiğini ve hangilerinin davranışlarından bağlantısız olduğu konusunda kendince beklentiler geliştirir. Rotter (1966) bu beklentilerin yukarıdaki iki eğilimden birine bağlı olarak genelleştirdiğini öne sürer. Kişinin yaşadığı ya da yaşamayı beklenti haline getirdiği olumlu olaylar ödül, olumsuzluklar da ceza olarak belirlenir. Bu eğilimlerden birincisi; ödül ve cezaların kişinin dışındaki başka güçlerce uygulandığı, yönetildiği ya da denetlendiği ve böylece, ödüllere ulaşım cezalardan kaçınma konusunda kişisel çaba ve gayretlerin etkili olamayacağı doğrultusundaki genel beklentidir. İkincisi ise, ödül ve cezaların büyük ölçüde kişinin kendi çalışmalarının bir sonucu olduğu, bunların ortaya çıkışında daha çok kendi davranışlarının etkili olduğu doğrultusundaki genel beklenti şeklinde açıklanır. Bunlardan ilki dış-kontrol odağına sahip kişisel bir özellik olarak ele alınırken, ikinci beklenti ise iç-kontrol odağına sahip bir kişinin beklentisini göstermektedir (Yeşilyaprak, 2004: 240).

Bir kişilik özelliği olarak ele alınan ve incelenen kontrol odağı kavramı ile ilgili yapılan araştırmalarla, bireylerin anlamlı olarak birbirlerinden akademik başarı, değişiklik yapma isteği, sorumluluk alma, davranışlardaki tutarlılık vb. gibi konularda ayrıldıkları ortaya konmuştur (Gore ve Rotter, 1963; Coleman, 1966; Rotter, 1966; Kağıtçıbaşı, 1972; Phares, 1976; Başal, 1979; Lefcourt, 1982; Korkut, 1986; Dağ, 1991; Ören, 1991; Pişkin, 1996; Yüksel, 1997; Rouse ve Cashin, 2000; Tan 2000; Onur 2003). Araştırmalar incelendiğinde akademik başarı ve kontrol odağı durumu arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Crandall, Katkovsky ve Crandall, (1965), içten kontrollülerin karne notları ile akademik başarıları arasında olumlu bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymuşlardır. Coleman (1966) ise; akademik başarının kendi çabalarına bağlı olduğuna inanan çocukların inanmayanlardan akademik olarak daha başarılı olduklarını belirtmektedir. Akademik başarı puanlarının kontrol odağı durumlarına göre farklılaşma gösterip göstermediğini inceleyen Onur (2003) yabancı

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

dil akademik başarı puanlarının içsel kontrol odağına sahip olan üniversite öğrencilerinde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Smith ve Inkeles (1966); ise araştırma sonuçlarına göre dış kontrollü bireyler çevrelerinde değişiklik yapma konusunda daha pasif olduklarını belirtmişlerdir. İş doyumunu literatürde kontrol odağı ile birlikte çalışılan olgulardan biri olarak karşımıza çıkar. Bunlardan Özyürek (1992)'e göre; içten kontrollü rehber öğretmenlerin iş doyumları dıştan kontrollü rehber öğretmenlerinkinden daha yüksektir.

Korkut (1986) kontrol odağı durumunu çeşitli değişkenlere göre incelediği araştırmasında başarı düzeyi daha yüksek olan öğrencilerin, başarı düzeyi düşük olan öğrencilere göre daha içten kontrollü oldukları, öğrencilerin yaşlarının artmasıyla birlikte dıştan içe doğru bir değişimin olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha içten kontrollü oldukları, ailesinin eğitim düzeyi eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin kontrol odaklarının düşük olanlara göre daha içten kontrollü oldukları sonucuna varmıştır. Jensen, Hughes ve Olsen (1990) araştırmaları sonucunda, kadınların erkeklerden daha dışsal kontrollü olduklarını, sosyal statü düştükçe ve yaş ilerledikçe dışsallığın yükseldiğini ortaya koymuşlardır (akt: Buluş, 1996). Aynı şekilde Dağ (1991) Rotter'ın İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik ile ilgili çalışmasında kızların erkeklere oranla daha dıştan kontrollü olduklarını bulmuştur.

Katkovsky (1967), içten kontrollü bireylerin ailelerinin genellikle sevecen, koruyucu, destekleyici davranışlara, dıştan kontrollü bireylerin ailelerinin ise baskıcı, reddedici ve eleştirici davranışlara sahip olduklarını belirtmiştir. Phares'e (1976) göre; ise içten kontrollüler daha fazla kişisel sorumluluk almakta ve sorunların çözümü için daha fazla zaman harcamaktadırlar. Schneider (1976) iç kontrollülerin davranışlarının içinde bulunulan duruma göre değişmeyip tutarlı olduğunu, dış kontrollülerin davranışlarını ise, mevcut şartların belirlediğini ve davranışlarının tutarsız olduğunu bulmuştur. Douglas ve Powers (1982), içten kontrollülerin başarı beklentilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Tan (2000) araştırmasında eğitim seviyesi düşük olan anne babaların çocuklarının yalnızlık düzeyinin, eğitim seviyesi yüksek olanlardan daha yüksek olduğunu ve yine eğitim seviyesi düşük olan anne babaların çocuklarının eğitim seviyesi yüksek olanlardan daha fazla dış kontrol odaklı olduğunu vurgulamıştır. Bu sonuca göre kontrol odağı ebeveynin eğitim seviyesiyle de yakından ilişkilidir.

Yaş, cinsiyet, ana-baba eğitim seviyesi gibi alışlagelmiş bağımsız değişkenlerin yanı sıra bireylerin psikolojik özelliklerine göre kontrol odağı durumlarında farklılaşma olup

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

olmadığını konu alan araştırmalardan ilginç bulgular elde edilmiştir. Kuzgun (1972) yaptığı araştırmada anne ve babalarını demokratik olarak algılayan bireylerin, ilgisiz ve otoriter olarak algılayan bireylere oranla; zamanı iyi kullanma, desteği içten alma, kendini gerçekleştirmeye götüren değerleri benimseme ve kendine saygı duyma nitelikleri bakımından puanlarını daha yüksek bulmuştur. Benzer şekilde Ören (1991) araştırmasında içten kontrole kendini kabul arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuştur. Araştırma sonucuna göre, içten kontrollüler dıştan kontrollülerle karşılaştırıldığında daha yüksek düzeyde kendilerini kabul etmekte, kendini bazı konularda yeterli sayma, problemlerini çözmeye daha başarılı olacaklarına inanma, davranışlarının sorumluluğunu kabullenme, kendi değer ve inançlarına uygun yaşama ve kendilerini başkalarının kabul ettiğine inanma düzeyleri de daha yüksektir.

Sonuç olarak bütün bu bulgular, iç kontrol odağına sahip olmayı “olumlu bir kişilik özelliği” olarak ortaya koyarken, dış-kontrol odağına sahip olmanın ise, olumsuz bir durumu betimlediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumlarının tespit edilmesi ve bu ikisi arasında ilişki olup olmadığının araştırılmasıdır. Bunun yanı sıra düşünme stilleri ve kontrol odağına göre sınıf öğretmen adaylarının akademik başarılarında farklılık olup olmadığı incelenmiş, sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ve kontrol odağı inançlarının cinsiyet, yaş, yaşamının büyük kısmının geçirildiği çevre, anne ve babanın eğitim düzeyi, ekonomik durum gibi çeşitli bağımsız değişkenlere göre farklılaşma gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Kontrol odağı ve düşünme stillerinin öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu düşüncesinden yola çıkarak bu iki kavram arasındaki ilişkinin araştırılmasının gerekli olduğu görülebilir. Diğer taraftan her iki kavram da bireylerin bazı durum ve olaylar karşısında göstermiş oldukları düşünsel faaliyetleri kapsamaktadırlar. Bu nedenle bireyin çeşitli alanlarda başarılı olması, olumlu kişilik geliştirmesi ve toplum için yararlı olabilmesi için gerekli donanımlara sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri gerekir. Bu rolü ise öğretmenler üstlenmektedir. Öğretmenlerin de görevlerini en iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri için iyi biçimde eğitim almaları gereklidir. İyi eğitimle birlikte vurgulanmak istenen öğretmen adaylarının iç-kontrol odağına sahip bireyler olarak yetişmesinin

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

gerekliliğidir. Bu durumda iç-kontrol odağına sahip bireylerin kullandıkları düşünme stillerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi önem arz ederken, iç-kontrol odağına sahip olabilmek için düşünme stillerinin oynadığı rol de dikkate alınmalıdır.

Araştırma Problemleri

Araştırma problemleri iki kısımda ele alınmıştır:

İlk olarak düşünme stilleri, kontrol odağı ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi konu alan sorular bir grupta toplanmıştır:

1. Sınıf öğretmen adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasında ilişki var mıdır?
2. Düşünme stili alt boyutları ve akademik başarı düzeyi arasında ilişki var mıdır?
3. Yaş ile düşünme stili puanları arasında ilişki var mıdır?

İkinci grupta ise farklılıkları ele alan sorulara yer verilmiştir:

1. Öğretmen adaylarının düşünme stilleri kontrol odağı durumlarına göre farklılaşmakta mıdır? (çok değişkenli ele alındığında)
2. Öğretmen adaylarının düşünme stillerinin her birinde ayrı olarak kontrol odağı durumlarına göre fark var mıdır? (tek değişkenli ele alındığında)
3. Cinsiyet, yaş, yaşamının büyük kısmının geçirildiği çevre, anne ve babanın eğitim düzeyi, ekonomik durum gibi çeşitli değişkenlere göre incelendiğinde öğretmen adaylarının düşünme stili puanlarında fark var mıdır?
4. Cinsiyet, yaş, yaşamının büyük kısmının geçirildiği çevre, anne ve babanın eğitim düzeyi, ekonomik durum gibi çeşitli değişkenlere göre incelendiğinde öğretmen adaylarının kontrol odağı puanlarında fark var mıdır?
5. Öğretmen adaylarının akademik başarı puanlarında kontrol odağı durumlarına göre farklılaşma var mıdır?

Yöntem

Bu çalışmada betimleyici ilişkisel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumlarının tespit edilmesi ve bu ikisi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması amaçlandığından bu desenin kullanılması uygundur. Betimsel araştırmalar ne ve nasıl sorularına sistematik olarak cevaplar verecek olay

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

ve durumların detaylı olarak betimlenmesine olanak sağlarlar (Başol, 2008:124). İlişkisel araştırmalarda ise amaç değişkenler arası ilişkilerin ortaya konulmasıdır (Başol, 2008:130).

Çalışma Evreni

Örneklemeye gidilmemiş olan araştırmanın çalışma evrenini Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılı dönem sonunda 150 öğrenciye ölçme paketleri ulaştırılmış ve geriye dönen 131 geçerli ölçme paketi (.87) araştırmanın verilerini oluşturmuştur. Ölçme paketinin dağıtımını ve dönüşü tek oturumda, aynı gün sağlanmıştır.

Çalışma evreninin çeşitli bağımsız değişkenlere göre demografik özelliklerini açıklayan dağılım incelenmiş ve sonuçlar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1:

Çalışma Evreninin Çeşitli Özelliklerine göre Frekans ve Yüzdeleri

Değişkenler	Bağımsız Değişkenin Kategorileri	f	%
Yaşamının Çoğunluğunu Geçirdiği Yerleşim Yeri	Köy-Kasaba	19	14.5
	İlçe	35	26.7
	Şehir	52	39.7
	Büyük Şehir	25	19.1
Cinsiyet	Kız	77	58.8
	Erkek	53	40.5
Anne-Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar	37	28.2
	İlkokul	71	54.2
	Ortaokul	6	4.6
	Lise	13	9.9
	Üniversite	4	3.1
Baba-Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar	7	5.3
	İlkokul	68	51.9
	Ortaokul	19	14.5
	Lise	20	15.3
	Üniversite	15	11.5
Sosyo-Ekonomik Düzey	İyi Değil	7	5.3
	Normal	90	68.7
	İyi	32	24.4
	Çok İyi	2	1.5

* Kayıp değerler tabloda görülmemektedir.

Sonuçlara göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının 53'ünü erkek (%41) ve 77'sini kız (%59) öğrenciler oluşturmaktadır. Yaş değişkenine göre incelendiğinde katılımcıların yaşlarının 16 ile 29 arasında değiştiği görülmüştür ($\bar{X} = 22.05$, $SS = 3.03$). Çevre değişkenine göre incelendiğinde ise katılımcıların %40'ı yaşamlarının büyük bölümünü şehirde, %27'si ilçede, %19'u büyük şehirde ve %14'ü ise köyde geçirmiştir. Ana-baba eğitim düzeyine göre incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun ana-babalarının ilkokul mezunu olduğu görülmüştür (%anneler için, %52 babalar için). Katılımcı öğretmen adaylarının %28'inin anneleri sadece okur-yazarken, bu oran babalar için %5 olarak tespit edilmiştir. Ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde bakıldığında annelerin oranının bütün düzeylerde daha az olduğu görülmüştür. Sonuç olarak her iki grupta da ilkokul mezunları çoğunlukta olmakla birlikte öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri annelerinden daha yüksek düzeydedir. Sosyo-ekonomik durum değişkenine göre incelendiğinde ise; öğrencilerin %69'u maddi durumlarının normal olduğunu, % 24'ü normal olduğunu, %2'si çok iyi olduğunu ve %5'i maddi durumlarının iyi olmadığını belirtmiştir.

Kişisel bilgi formunda katılımcı öğrencilerden akademik ortalamaları sorulmuştur. Buna göre en yüksek akademik ortalamanın 3.82 ve en düşük ortalamanın ise 1.23 olduğu görülmüştür. Aritmetik ortalaması 2.67 ve standart sapması .50 olan akademik ortalamaların %68'i 2.17 ile 3.17 aralığındadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ'ın (1991) Türkçeye uyarladığı “ İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği” ile Sünbül (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan “ Düşünme Stilleri Ölçeği” sınıf öğretmeni adaylarının ilgili konulardaki tutum ve algılarının yoklanması amacıyla kullanılmıştır. Araştırma paketi İç ve Dış Kontrol Odağı Ölçeği, Düşünme Stilleri Ölçeği ve katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeye dönük sorular içeren kişisel bilgi formundan oluşmaktadır. Yaş, cinsiyet, ana-baba eğitim düzeyi, yaşantının çoğunluğunun geçtiği çevre, sosyo-ekonomik düzey ve akademik ortalama kişisel bilgi formunda yer alan bağımsız değişkenlerdir.

İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği

Araştırmada veri toplama aracı olarak Rotter'in (1966) “İç Dış Kontrol Odağı Ölçeği” Dağ (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmış; geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 29 çift maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki altı madde boşluk doldurma maddesidir. Her

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

bir maddede a ve b harfleri ile gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Maddelerin bazılarında “a” seçeneği bir puan alırken bazılarında da “b” seçeneği bir puan almaktadır. Ölçek puanları 0 ile 23 arasında değişmekte, yüksek puanlar dış kontrol odağı inancını düşük puanlar ise bireyin iç kontrol odağı inancına işaret etmektedir. Ölçeğin Dağ (1991) tarafından yapılan Türkçe uyarlamada geçerlik ve güvenilirlik çalışması 99 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmış; Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .71$ ve üç hafta arayla yapılan uygulamalardan elde edilen sonuçlar arasında bakılan test- tekrar test güvenilirlik katsayısı (Pearson korelasyon katsayısı ile) $r = .83$ bulunmuş; ayrıca KR-20 iç tutarlılık katsayısı da .68 olarak bulunmuştur. Bu katsayılar ölçeğin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Dağ (1991) çalışmasında ölçeğin birleşici (convergent) geçerliğini RIDKOÖ puanlarıyla gerçekleştirmiş ve .69 korelasyon bulmuştur. Öz kontrolü ölçen RÖGÖ ile RIDKOÖ'nin düşük ancak anlamlı negatif korelasyon göstermesi de manidardır. Temel Bileşenler faktör analizi sonuçlarının orijinal ölçeğin faktör yapısını doğruladığı görülmüştür. Dağ(1991) Rotter'ın da belirttiği gibi kontrol odağının homojen bir yapı olmadığını vurgulayarak başlıca kontrol alanlarının şans-kader, başarı, kişilerarası ilişkiler ve siyasi olaylar olduğunu belirtmiştir. Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlılığına Cronbach alpha içtutarlılık katsayısı ile bakılmış ve .75 olarak tespit edilen bu değer yeterli düzeyde olduğu görülmüştür (Nunnally ve Bernstein, 1994).

Düşünme Stilleri Ölçeği

Sünbül (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan düşünme stilleri ölçeği bireylerin düşünme stillerini belirlemeyi amaçlamaktadır. 94 maddeden oluşan beşli derecelmeli Likert tipindeki ölçekte (5) her zaman (4) sık sık (3) bazen (2) nadiren ve (1) hiçbir zaman anlamına gelmektedir. Sternberg'in (1997) “zihinsel olarak kendi kendini yönetme” (mental self-government) kuramına dayalı olarak geliştirilen düşünme stilleri ölçeği beş ana başlık altında toplam on üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu ana başlıklar ve on üç boyut sırasıyla: 1) İşlevsel Stil: özerk, kuralcı, yargılayıcı; 2) Biçimsel stil: tekil, aşamalı, eş değerci, kuralsız; 3) Düzeye göre: bütüncül, ayrıntıcı; 4) Kapsama göre: içe dönük, dışa dönük, 5)Eğilime göre: yenilikçi ve gelenekçi düşünme stilleridir. Bireyin bir boyuta giren maddelerden aldığı puanlar toplanarak, her bir birey için on üç boyutta ölçek puanı elde edilmektedir. Her bir madde için puanlama bir ile beş arasında değiştiği için ölçeğin her bir alt boyutundan elde edilebilecek toplam puanlar madde sayısındaki farklılıklardan dolayı en düşük yedi ve en yüksek 40'dır. On üç alt ölçek puanının her biri bireylerin on üç farklı düşünme stilinden hangilerini daha

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

sıklıkla kullandıklarını ifade etmektedir. Puan arttıkça adı geçen alt boyutta düşünme stiline yüksek düzeyde olduğu kabul edilmektedir. Sünbül (2004) ölçeğin yapı geçerliliğini doğrulayıcı faktör analizi teknikleri ile test etmiş ve orijinal ölçekteki on üç boyutlu yapının korunduğunu ortaya koymuştur. Sünbül (2004) ölçeğin alt boyutların ait Cronbach alpha iç tutarlılık katsayılarının tüm alt ölçekler için .70 ile .861 arasında değiştiğini belirtmiştir.

Ölçeğin mevcut çalışmada tüm maddeler için Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .91 olarak tespit edilmiştir. Alt boyutlara bakıldığında .63 ile tekilci düşünme alt boyutu dışında Cronbach Alpha katsayılarının .72 ile .90 arasında değiştiği görülmüştür. Nunally ve Bernstein (1994)'e göre Cronbach alpha düzeyinin .70 sınırının üzerinde olması ölçeğin ve alt boyutlarının iç tutarlılığının yeterli düzeyde olduğunu gösterir. Buna göre tekilci düşünme alt boyutunda düşük olmakla birlikte ölçeğin içtutarlılığının yeterli olduğu söylenebilir.

Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama araçları yoluyla toplanan bilgiler SPSS 15.00 (Statistical Package for Social Sciences; SPSS Inc, 2001) paket programında analiz edilmiştir. Analizlerin ilk bölümünde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. İkinci bölümde ilk olarak öğrencilerin kontrol odağı durumlarına göre düşünme stillerinde fark olup olmadığı tek yönlü MANOVA ile tek tek düşünme stili puanlarının kontrol odağı durumlarına göre farklılaşma gösterip göstermediği ise bağımsız gruplar *t* testi ile test edilmiştir. Ayrıca çeşitli bağımsız değişkenlere göre kontrol odağı ve düşünme stilleri puanlarında farklılaşma olup olmadığını da ilgili bağımsız değişkenin kategori sayısına göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) veya *t* testleri ile incelenmiştir.

Bulgular

Araştırma bulguları iki kısımda ele alınmıştır. İlk bölümde kontrol odağı ile düşünme stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiş, öğretmen adaylarının düşünme stili alt boyutları ile akademik başarı puanları arasında ve ayrıca yaş değişkeni ile düşünme stilleri puanları arasında ilişki olup olmadığına dönük bulgulara yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise bağımlı değişkenler çoklu olarak birlikte ele alındığında kontrol odağı ve düşünme stilleri puanlarında farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Ardından tekli düzeyde karşılaştırmalar rapor edilmiştir. Son olarak çeşitli bağımsız değişkenlere göre kontrol odağı puanlarında ve düşünme stilleri puanlarındaki farklılaşmalar incelenmiş ve

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

kontrol odağı durumlarına göre akademik ortalamalarda farklılaşma olup olmadığı sorusuna cevap arayan analizlere yer verilmiştir.

1. Kontrol Odağı Puanları ve Düşünme Stilleri Puanlarının Birbiriyle ve Çeşitli Değişkenlerle İlişkili Olarak İncelenmesi

1.1. Kontrol Odağı Puanları ve Düşünme Stilleri Arasındaki Korelasyon

Araştırmanın birinci alt probleminde “Öğretmen adaylarının kontrol odağı durumlarıyla düşünme stilleri arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aramak için öğretmen adaylarının kontrol odağı puanlarıyla düşünme stilleri arasındaki Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmış; sonuçlar Tablo 2’de ortaya konmuştur.

Tablo 2

Öğretmen adaylarının kontrol odağı durumları ile düşünme stilleri arasındaki ilişki

Boyutlar	Kontrol O.	Öznel	Kuralcı	Yargılayıcı	Tekilci	Aşamalı	Eşdeğerci	Kuralsız	Bütüncül	Ayrıntıcı	Ken. Özgü	Dışa Dönük	Yenilikçi	Gelenekçi
DO Kontrol O.	-													
1. Öznel	.26**	-												
2. Kuralcı	-.17	.47*	-											
3. Yargılayıcı	-.16	.37*	.39**	-										
4. Tekilci	-.16	.18	.41**	.20**	-									
5. Aşamalı	-.24**	.26*	.36**	.42**	.35**	-								
6. Eşdeğerci	-.09	.16	.48**	.39**	.35**	.33**	-							
7. Kuralsız	.06	-.03	.08	.09	.14	-.07	.40**	-						
8. Bütüncül	-.01	.04	.12	.10	.41**	.29**	.21**	.20**	-					
9. Ayrıntıcı	-.11	.31*	.24**	.33**	.10	.21**	.16	.11	.21**	-				
10. Kendine Özgü	-.16	.24*	.24**	.09	.33**	.06	.22*	.06	-.06	.32**	-			
11. Dışa Dönük	-.08	.23*	.24**	.42**	.03	.35**	.28**	.09	.23*	.19*	.25**	-		
12. Yenilikçi	-.11	.39*	.32**	.53**	.30**	.41**	.27**	.14	.26**	.22**	.16	.29**	-	
13. Gelenekçi	.04	.24*	.03	.02	.22*	-.12	.18	.26**	.16	-.06	.05	.01	-.22*	-

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin kontrol odağı durumları ile öznel düşünme stilleri ($r = -.26, p < .01$) ve aşamalı düşünme stili ($r = -.24, p < .01$) arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Alt boyutlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde pozitif yönde ilişkilerin çoğunlukta olduğu, en yüksek korelasyonun .53 ile yenilikçi ve yargılayıcı düşünme stilleri arasında olduğu görülmektedir. Bunu eşdeğerci ve kuralcı düşünme stilleri ($r = .48, p < .01$), öznel ve kuralcı ($r = .47, p < .01$), bütüncül ve tekilci ($r = .41, p < .01$) ve eşdeğerci ve kuralsız ($r = .40, p < .01$) düşünme stilleri arasındaki korelasyonlar izlemektedir. Ölçekten elde edilen yüksek kontrol odağı puanları dış kontrol odağı inancını ifade ettiğine göre bu durumda bulunan negatif korelasyonlar, öğrencilerin dış kontrol odağı düzeyleri arttıkça öznel ve aşamalı düşünme düzeylerinde azalma gösterdiği anlamına gelmektedir. Buna göre araştırmanın birinci hipotezi reddedilmiştir. Yani öğretmen adaylarının kontrol odağı durumları ile düşünme stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ve bu puanlar birbiriyle alakalıdır.

1. 2. Akademik Başarı Puanları ile Düşünme Stili Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

Düşünme stilleri alt boyut puanları ile akademik ortalama puanları arasındaki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmış ve “Kuralsız Düşünme Stili” puanları ile akademik ortalama puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. ($r = -.23, p < .05$). Buna göre daha az kuralcı düşünenlerin akademik ortalamaları biraz daha düşük olma eğilimindedir.

1. 3. Yaş ile Düşünme Stili Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

Düşünme stilleri alt boyut puanları ile yaş değişkeni arasında Pearson korelasyon katsayısı sonuçları incelendiğinde “Öznel Düşünme Stili” puanlarıyla yaş arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r = .18, p < .05$), “Kuralsız Düşünme Stili” puanları ile yaş arasında ise negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. ($r = -.21, p < .05$). Bu demek oluyor ki yaşı nispeten büyük olan öğrenciler daha öznel düşünürken, yaş ilerledikçe kuralsız düşünme eğiliminde azalma görülmektedir. Bu yargıda bulunurken öğrencilerin yaşları itibarıyla homojen bir grup olduğu dikkatten kaçmamalıdır. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının öznel düşünme ve kuralsız düşünme stili puanlarındaki farklılaşmanın %4’ünün öğrencinin yaşı ile açıklanabileceği yorumu da getirilebilir.

2. Kontrol Odağı Durumlarına göre Öğretmen Adaylarının Düşünme Stillerindeki Farklılıklar

2.1. Çoklu Düzeyde Ele Alındığında Kontrol Odağı Durumlarına göre Öğretmen Adaylarının Düşünme Stillerindeki Farklılıklar

Araştırmanın ikinci problemi “Öğretmen adaylarının düşünme stilleri kontrol odağı durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Tek yönlü MONOVA testi ile öğretmen adaylarının düşünme stili puanlarında kontrol odağı durumlarına göre farklılaşma olup olmadığı test edilmiştir. MANOVA testi yapılmadan önce gözlemlerin bağımsızlığı, çoklu ve tekli durumlar için bağımlı değişkenlerin normal dağılım göstermesi ve bağımlı değişkenlerin varyanslarının ve birbirleriyle kovaryanslarının homojenliği, yani popülasyon varyans/kovaryans matrislerinin eşitliği, sayıtları test edilmiştir. İlk olarak; verilerin incelenmesi yoluyla gözlemlerin bağımsızlığına tehdit oluşturabilecek bir durumun olmadığından emin olunmuştur. Öğrencilerin çalışma evreninde bir kere yer almasını sağlamak üzere ölçekler numaralandırılarak girilmiştir. İkinci sayıtlı olarak bağımlı değişkenlerin dağılımlarının normalliği Kolmogorov Smirnov testi ile test edilmiş ancak analiz sonuçları bazı değişkenler için dağılımların normalliğinin sağlanamadığını göstermiştir. Bunun üzerine bağımlı değişkenlerin normalliği bağımlı değişkenlerin tüm olası çiftli saçılım diyagramlarında (bivariate scatterplots) incelenmiş ve normalden ciddi sapmalar olmadığı gözlenmiştir. Daha sonra, bağımlı değişkenler arasında popülasyon varyans/kovaryans matrislerinin eşitliği hipotezi Box *M* testi ile test edilmiştir. Sonuçlara göre bu önkoşulun sağlandığı gözlenmiştir (Box’s *M*= 127.73, $p>.05$). Hata varyanslarının bağımlı değişkenler için gruplar üzerinden eşitliği test edilmiş ve öznel düşünme alt boyutu dışında (Levene *F* test= 5.12, $p<.05$) önkoşul sağlanarak tekli düzeyde de varyansların homojenliği konusunda sorun olmadığı gözlenmiştir. MANOVA testi sonuçları Tablo 3’de özetlendiği şekildedir.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Kontrol Odağı Durumlarına göre Düşünme Stillerindeki Farklılıklar

ETKİ	Wilks’ λ	<i>F</i>	Denence sd	Hata sd	<i>p</i>
Kontrol Odağı	.79	1.39	13	69	.19

Tablo 3’de görüleceği üzere düşünme stilleri puanları üzerinden yapılan tek yönlü MANOVA sonuçları öğretmen adaylarının iç veya dış kontrol odağına sahip olmalarına göre düşünme stillerinde farklılaşma olmadığını ortaya koymaktadır (Wilks’ $\lambda = .79$; $F_{(13,69)} = 1.39$;

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

$p > .05$). Buna göre, alt boyutlardan elde edilen puanların oluşturduğu doğrusal bileşen puanları öğretmen adaylarının kontrol odağı durumlarına göre farklılaşma göstermemektedir.

2.2. Tekli Düzeyde Ele Alındığında Kontrol Odağı Durumlarına göre Öğretmen Adaylarının Düşünme Stilleriindeki Farklılaşmalar

Öğretmen adaylarının düşünme stillerinin her birinde ayrı olarak kontrol odağı durumlarına göre fark var mıdır? (tek değişkenli ele alındığında) sorusuna cevap aramak için tekli düzeyde kontrol odağına göre öğretmen adaylarının düşünme stillerinde fark olup olmadığı bağımsız gruplar t testi ile test edilmiştir. Levene F testi ile varyansların homojenliği test edilmiş ve tüm alt boyutlar için homojenliğin doğrulandığı görülmüştür ($p > .05$). Bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4’de özetlendiği şekildedir.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarının Kontrol Odağı Durumlarına göre Düşünme Stilleri Alt Boyutlarındaki Farklılaşmaları

	Kontrol Odağı	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
1. Öznel	İç	68	35.77	3.06	126	3.02	.003
	Dış	60	33.97	3.73			
	Toplam	128					
2. Kuralcı	İç	67	32.18	3.88	124	1.88	.063
	Dış	59	30.75	4.69			
	Toplam	126					
3. Yargılayıcı	İç	61	31.44	4.27	116	1.71	.090
	Dış	57	30.12	4.12			
	Toplam	118					
4. Tekilci	İç	62	26.65	3.50	119	1.76	.081
	Dış	59	25.39	4.33			
	Toplam	121					
5. Aşamalı	İç	66	29.76	3.23	121	2.76	.007
	Dış	57	28.09	3.48			
	Toplam	123					
6. Eşdeğerci	İç	61	24.80	4.24	115	1.07	.286
	Dış	56	23.96	4.23			
	Toplam	117					
7. Kuralsız	İç	66	20.08	5.44	123	-.73	.467
	Dış	59	20.77	5.32			
	Toplam	125					
8. Bütüncül	İç	62	24.16	5.29	116	.09	.924
	Dış	56	24.07	4.92			
	Toplam	118					

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

9. Ayrıntıcı	İç	67	25.40	4.39	127	1.26	.211
	Dış	62	24.44	4.34			
	Toplam	129					
10. Kendine Özgü	İç	67	23.52	5.58	127	1.79	.075
	Dış	62	21.68	6.11			
	Toplam	129					
11. Dışa Dönük	İç	67	27.89	4.31	127	.93	.355
	Dış	62	27.11	5.24			
	Toplam	129					
12. Yenilikçi	İç	68	28.35	4.63	128	1.27	.206
	Dış	62	27.36	4.30			
	Toplam	130					
13. Gelenekçi	İç	69	19.64	5.72	129	-.50	.621
	Dış	62	20.16	6.36			
	Toplam	131					

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının öznel düşünme ($t_{(125)} = 3.02; p < .05$) ve aşamalı düşünme ($t_{(121)} = 2.76; p < .01$) stillerini kullanma durumlarında iç ve dış kontrol odağı inancına sahip olmalarına göre istatistiksel bakımdan anlamlı farklılaşmalar vardır. Sonuçlara göre iç kontrol odağına sahip öğretmen adaylarının öznel ($\bar{X} = 35.77$) ve aşamalı ($\bar{X} = 29.76$) düşünme puanları dış kontrol odağına sahip öğretmen adaylarından öznel ($\bar{X} = 33.97$) ve aşamalı düşünme ($\bar{X} = 28.09$) puanlarından daha yüksektir.

2. 3. Düşünme Stilleri Alt Boyut Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının düşünme stili puanlarının çeşitli bağımsız değişkenlere (cinsiyet, çevre, ana-babanın eğitim durumu, ekonomik durum vb.) göre farklılaşma gösterip göstermedikleri araştırılmıştır. Düşünme stilleri alt ölçek boyutlarında çeşitli bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılık gösteren boyutlar Tablo 5’de özetlenmiştir. Bağımsız değişkenlerin gözeneklerine düşen kişi sayısı 30’un altında olduğu durumlarda ikiden çok seviyesi olan değişkenler için H testi kullanılmış ve bu durumda tabloda aritmetik ortalama yerine sıra ortalamaları rapor edilmiştir.

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 5

Çeşitli Bağımsız Değişkenlere Göre Düşünme Stilleri Altboyut Puanlarındaki Farklılaşmalar

		<i>N</i>	$\bar{X}$ /Sıra Ort.	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>Kruskal</i> <i>Wallis</i> <i>H</i> <i>Test</i>
	Gelenekçi Düşünme Stili						
Cinsi yet	Kız	77	18.81	5.93	128	2.53*	
	Erkek	53	21.47	5.89			
	Kuralsız Düşünme Stili						
Çevre	Köy-Kasaba	19	77.79		(3,121)	9.76*	
	İlçe	34	71.04				
	Şehir	48	59.15				
	Büyük Şehir	24	47.60				
	Bütüncül Düşünme Stili						
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar	33	63.55		(4,113)	13.69**	
	İlkokul	64	63.84				
	Ortaokul	6	49.25				
	Lise	12	26.38				
	Üniversite	3	64.50				
	Ayrıntıcı Düşünme Stili						
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar	36	70.03		(4,124)	13.85**	
	İlkokul	70	63.49				
	Ortaokul	6	55.00				
	Lise	13	81.92				
	Üniversite	4	6.13				
	Dışa Dönük Düşünme Stili						
Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar	7	59.00		(4,124)	11.68*	
	İlkokul	67	64.66				
	Ortaokul	19	53.32				
	Lise	19	86.55				
	Üniversite	15	48.33				
	Gelenekçi Düşünme Stili						
Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar	7	60.86		(4,126)	11.87*	
	İlkokul	68	64.71				
	Ortaokul	19	84.61				
	Lise	20	44.38				
	Üniversite	15	70.93				

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

		Ayrıntıcı Stili	Düşünme		
Ekonomik Durum	İyi Değil	7	38.14	(3,125)	
	Normal	89	70.32		10.96*
	İyi	31	59.53		
	Çok İyi	2	7.00		

** $p < .01$; * $p < .05$

Tablo 5’de görüldüğü gibi erkeklerin ($\bar{X} = 21.47$) gelenekçi düşünme stili puanları kız öğrencilerden ($\bar{X} = 18.81$) manidar düzeyde daha yüksektir ($t_{(128)} = 2.53$; $p < .05$). Yine Balgalmış (2006) tarafından yapılan bir araştırmada kız ve erkek öğrencilerin düşünme stilleri arasında ayrıntıcı ve gelenekçi düşünme stiline anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Ancak Çubukçu (2004) tarafından yapılan başka bir araştırmada öğretmen adaylarının düşünme stilleri belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre düşünme stilleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular incelendiğinde, ortalama puanlarına göre cinsiyetin etkili bir faktör olmadığı görülmüştür. Çevre değişkenine göre Kuralsız Düşünme stili puanlarında istatistikî bakımdan anlamlı fark bulunmuştur ($H_{(3, 121)} = 9.76$; $p < .05$).

Annenin eğitim durumuna göre “Bütüncül Düşünme Stili” puanlarında ($H_{(4, 113)} = 13.69$; $p < .01$) ve “Ayrıntıcı Düşünme Stili” puanlarında ($H_{(4, 124)} = 13.85$; $p < .01$) farklılaşma olduğu görülmüştür. “Bütüncül Düşünme Stili” puanlarında annesi üniversite mezunu olanlar en yüksek puana sahipken, “Ayrıntıcı Düşünme Stili” puanlarında en düşük puana sahip olanların yine anneleri üniversite mezunu olanlar olması dikkat çekicidir. Babaların eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde “Dışa Dönük” ($H_{(4, 124)} = 11.68$; $p < .05$) ve “Gelenekçi” ($H_{(4, 126)} = 11.87$; $p < .05$) Düşünme Stili” puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Ekonomik durum değişkenine göre incelendiğinde ise “Ayrıntıcı Düşünme Stili” puanlarında farklılık olduğu görülmüştür ($H_{(3, 125)} = 10.96$; $p < .01$).

2.4. Kontrol Odağı Puanlarının Bağımsız Değişkenlere göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının kontrol odağı puanlarında çeşitli bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, çevre, ana-babanın eğitim durumu, ekonomik durum vb.) göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde bağımsız değişkenlerden hiçbirine göre kontrol odağı puanlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

2.5. Akademik Başarı Puanlarının Kontrol Odağı Durumuna Göre Karşılaştırılması

Son olarak, öğretmen adaylarının akademik başarı puanları kontrol odağı durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Bağımsız gruplar *t* testi sonuçları kontrol odağı durumlarına göre akademik başarı puanlarında farklılaşma olmadığını göstermiştir ($t_{(106)} = .32; p > .05$).

Sonuç

Sonuçlar öğretmen adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumlarının içten veya dıştan olmasının birbiriyle yakından ilişkili olduğunu ve cinsiyet, çevre, anne ve babanın eğitim düzeyi, ekonomik durum gibi çeşitli faktörlerin bireylerin karşılaştıkları problemlere ve olaylara yaklaşımlarını veya onları algılama biçimlerini etkilediğini ve dolayısıyla düşünme stilleri üzerinde de etkili olabileceğini göstermektedir. Özellikle öğretmen adaylarının “olumlu bir kişilik özelliği” olarak değerlendirilen iç kontrol odağına sahip bireyler olarak tutum ve davranış geliştirmesinin beklendiği dikkate alınırsa bu konuya düşünme stillerinin sağlayabileceği katkı daha kolay anlaşılır.

Kontrol odağı puanlarıyla düşünme stilleri puanları arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının kontrol odağı durumları ile öznel düşünme stili ve aşamalı düşünme stili puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu durumda ölçekten elde edilen yüksek kontrol odağı puanları dış kontrol odağı inancını ifade ettiğine göre öğrencilerin dış kontrol odağı düzeyleri arttıkça öznel ve aşamalı düşünme düzeylerinde düşüş olmaktadır. Diğer yandan Palut (2007) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada sonuçlar düşünme stilleri ve kontrol odağı olgularının beklenildiği doğrultuda ilişkili olduğunu göstermiş ve iç-kontrol odağının yaşamacı, eleştirel, hiyerarşik, bütünsel ve yenilikçi düşünme stilleriyle olumlu ve anlamlı biçimde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Akademik başarı puanları ile düşünme stili puanları arasındaki ilişkilere bakıldığında kuralsız düşünme stili puanları ile akademik başarı puanları arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Akademik başarı ve düşünme stilleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalarda da (Grigorenko ve Sternberg, 1997; Zhang, 2002) bu ikisi arasında anlamlı ilişkiler olduğu yönünde bulgulara rastlanmaktadır. Bu durumda kuralsız düşünme stilinin akademik başarıyı olumsuz etkilediği söylenebilir.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin kontrol odağı durumlarına (iç/dış) göre akademik ortalamalarında istatistikî bakımdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak yapılan

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

araştırmalarda (Findley ve Cooper, 1983; Nunn ve Nunn, 1993; Cassidy ve Eachus, 2000) iç kontrol odağına sahip bireylerin kontrol odağı puanlarıyla akademik başarıları arasında pozitif ve yüksek bir ilişki bulunurken, dış kontrol odağına sahip bireyler için bu ilişkinin negatif olarak bulunmuştur (Yeşilyaprak, 2004:245). Ayrıca kontrol odağı durumlarına göre düşünme stillerinde farklılık olmadığı görülmüştür. Sonuçlara bakıldığında öznel düşünme ve basamaklı düşünme düzeylerinde farklılaşma olduğu görülmüştür. Ayrıca dış kontrol odaklı öğrencilerin öznel ve basamaklı düşünme puanları daha yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre yaş ve kontrol odağı arasında istatistiksel anlamda manidar bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumda mevcut araştırma Korkut (1986)'un yaş ilerledikçe bireylerin daha çok iç kontrollü olduğu bulgusuyla paralel sonuç vermemiştir. Ancak mevcut örneklemin yaşları bakımından homojen bir gruptan oluştuğu unutulmaması kaydıyla bu konuda bulguların çelişkili sonuçlar verdiği göz ardı edilmemelidir. Örneğin, Jensen, Hughes ve Olsen (1990) yaş ilerledikçe dışsallığın arttığını belirtmişlerdir (akt: Buluş,1996). Yaş ile düşünme stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise yaş ilerledikçe öznel düşünme stilini kullanma eğiliminin arttığı ve diğer yandan kuralsız düşünme eğiliminin ise azaldığı görülmüştür. Zhang ve Sachs (1997) de farklı kişilik yapılarındaki insanların farklı düşünme stillerini gösterdikleri varsayımından hareketle yaptıkları çalışmada, yaş, cinsiyet, branş vb. değişkenlere dayalı olarak belirli düşünme stillerinde anlamlı grup farklılıkları bulmuşlardır (Sternberg ve Zhangs, 2001:215).

Akademik başarı puanları ile düşünme stili alt boyut puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında kuralsız düşünme stiline sahip olan öğrencilerin akademik ortalamalarının diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre iç kontrol odağına sahip öğretmen adaylarının öznel ve aşamalı düşünme puanları dış kontrol odağına sahip öğretmen adaylarından daha yüksektir. Bu sonuca göre öğretmen adaylarının iç kontrol odağına sahip olmalarının pozitif bir durum olduğu dikkate alınırca öznel ve aşamalı düşünme stillerine sahip olmaları öğretmenlik mesleği açısından olumlu bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda yapılan araştırmalarda içsel kontrollülerin kişisel özelliklerine bakıldığında, olumsuz etkilere daha fazla direnen, kişisel özgürlüklerinin kısıtlanmasına güçlü bir biçimde tepki gösteren, kendilerini daha etkili, güvenli ve bağımsız kişiler olarak algılayan, yüksek derecede öz-saygı ve olumlu öz kavramına sahip, daha fazla kişisel sorumluluk üstlenebilen, atılgan, girişimci, duygusal yönden daha sağlıklı ve dengeli kişiler olduklarını; savunma

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

mekanizmalarına daha az başvurduklarını, daha sosyal ve daha özgür davranışlara sahip olduklarını, çevreyle daha iyi baş etme davranışları gösterdiklerini, daha objektif olduklarını, etkili iletişim kurmada daha başarılı ve etkin olduklarını ortaya koymuştur (Yeşilyaprak, 2004: 241-242).

Bu bulgular bireylerin düşünme stilleri ile iç veya dış kontrol inancına sahip olmalarının birbiriyle ilişkili olduğunu ve çeşitli faktörlerin bu duruma etki edebileceği ve dolayısıyla bireyin kontrol odağı durumunun düşünme stilleri üzerinde etkili olabileceğine dikkat çekmesi yönünden önemlidir.

KAYNAKLAR

- Bağlum K. O. (2000). *Eğitim yöneticilerinde sorun çözme ve denetim odağı ilişkisi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Balgalmış, E. (2006). Lise öğrencilerinin düşünme stilleri açısından karşılaştırılması.15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla. Bildiri Kitabı (S. 52-53)
- Başal H. A. (1979). Denetim odağı ile sınav kaygısı arasındaki ilişki, *Eğitim ve Bilim*, 103, 4-11.
- Başol, G. (2008). Bilimsel araştırma süreci ve yöntem. Kılıç, O. & Cinoğlu, M. (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (113-143). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Buluş, M. (2006). Assessment of Thinking Styles Inventory, academic achievement and student teachers' characteristics. *Eğitim ve Bilim*, 31(139), 35-48.
- Buluş, M. (1996). *Ergen öğrencilerde denetim odağı-yalnızlık düzeyi ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Cassidy, S., & Eachus, P. (2000). Learning style, academic belief systems, self-report student proficiency and academic achievement in higher education. *Journal of Educational Psychology*, 20(3), 307-322.
- Coleman, J. S. (1966). *Equality of education opportunity*. Washington D.C, United States Government Printing Office.
- Crandall, V. C., Katkovsky, W. & Crandall, V. J. (1965). Children's beliefs in their own control of reinforcements in intellectual-academic achievement situations. *Child Development*, 36, 91-109.
- Çubukçu, Z. (2004). Öğretmen adaylarının düşünme stillerinin belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 87-106.
- Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Psikoloji Dergisi*, 26, 10-16.
- Douglas, P., & Powers, S. (1982). Relationship between achievement LOC and expectancy of success of academically gifted high school students. *Psychological Reports*, 51, 12-59.
- Fer, S. (2005). Düşünme stilleri envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(1), 31-68.
- Findley, M., & Cooper, H.M. (1983). The relation between locus of control and achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 419-427.

- Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
-
- Gore, P. S., & Rotter, J. B. (1963). A personality correlate of social action. *Journal of Personality*, 31, 58-64.
- Grigorenko, E. L., & Sternberg, R. J. (1997). Styles of thinking, abilities, and academic performance. *Exceptional Children*, 63(3), 295-312.
- Kağıtcıbaşı (1972). *Sosyal değişimin psikolojik boyutları*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayıncılık.
- Katkovsky, W., Crandall, V. C., & Good, S. (1967). Parental antecedents of children's belief in internal-external control of reinforcement in intellectual achievement situations. *Child Development*, 38, 765-776.
- Korkut, F. (1986). *İlkokul öğrencilerinin kendilerine ve ailelerine ilişkin bazı değişkenlerin denetim odakları üzerinde etkisi*. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Lefcourt, H. M. (1982). *Locus of control: Current trends in theory and research*. 2nd ed. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Association.
- Nunn, G. D., & Nunn, S. J. (1993). Locus of control and school performance: Some implications for teachers. *Education*, 113 (4), 636-641.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (Third Edition). New York: McGraw- Hill.
- Onur, M. (2003). *Üniversite öğrencilerinin yabancı dil başarısının yabancı dil öğrenmeye ilişkin tutum, özsaygı ve denetim odağı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ören, N. (1991). Denetim odağı ve kendini kabul arasındaki ilişkiler. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1-2, 20-28.
- Özyürek, D. (1992). *Denetim odağını etkilemeye yönelik deneysel bir çalışma*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Palut, B. (2007). Düşünme stilleri ve denetim odağı arasındaki ilişki. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 17-19 Ekim 2007, Çeşme, İZMİR (Bildiri).
- Phares, E. J. (1976). *Locus of Control: A personality determinant of behavior*. Morristown: General Learning Press.
- Pişkin, M. (1996). *Self-esteem and locus of control of secondary school children both in England and Turkey*. Unpublished Doctoral Dissertation, Leicester University, England.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28(Whole No. 609).
- Rouse, K. A., Cashin, S. E. (2000). Assessment of academic self-concept and motivation: Results from three ethnic groups. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 33, 91-102.
- Schneider, J.D. (1976). *Social Psychology*, 47, 146-152
- Smith, M., & Inkeles, A. (1966). The OM Scale: A comparative socio-psychological measure of individual modernity. *Sociometry*, 29, 353-377.
- SPSS, Inc. (2001). *SPSS for Windows 15.00*, SPSS Inc., Chicago.
- Sünbül, A. M. (2004). Düşünme stilleri ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 29, 132, 25-42.

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

- Sternberg, R. J. (1988). Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development. *Human Development*, 31, 197-224.
- Sternberg, R. J. (1997). *Thinking styles*. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J., & Zhang, L. (2001). Thinking styles across cultures: Their relationships with student learning. *Perspectives on Thinking, Learning, and Cognitive Styles*, London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Tan, D. (2000). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile denetim odaklarının aile destek düzeyleri ve özlük nitelikleri açısından karşılaştırılma olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Wagner, R. K. (1992). *Thinking styles inventory*. Unpublished Test, Yale University.
- Yüksel, F. (1997). Denetim odağı ve sınav kaygısı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 21(103), 4-12.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Denetim odağı, eğitimde bireysel farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Zhang, L. F. (2002). Thinking styles: Their relationships with modes of thinking and academic performance. *Educational Psychology*, 22 (3), 331-348.
- Zhang, L. F., & Sachs, J. (1997). Assessing thinking styles in the theory of mental self-government: A Hong Kong validity study. *Psychological Reports*, 81, 915-928.

EK-1 Extended Abstract

The relationship between the locus of control and thinking styles of teacher candidates

The purpose of the current study was to explore the relationship between the thinking styles and locus of control situations of university students. In addition, the differences in students' academic achievement levels according to their thinking styles and locus of control were searched. Differences in thinking styles and locus of control levels were also sought according to some study variables such as age, gender, parents' education level, the place most of the lifetime spent, and economical status.

A descriptive correlational research design was applied in this research. The sample of the study was 131 teacher candidates, enrolled in Gaziosmanpaşa University in 2006-2007 education years in Tokat, Turkey. It was tried to reach all teacher candidates enrolled in the department, therefore no sampling approach was taken. In this study, Locus of Control Scale, developed by Rotter (1966) and adapted to Turkish by Dağ (1991) and Thinking Styles Inventory, developed by Sternberg and Wagner (1991), adapted to Turkish by Sünbül (2004) were utilized. Locus of control scale is designed to measure to assess a person's internal and external locus of control. The higher the scores in the scale, the locus of control is external. On the other hand, the thinking styles inventory measures a person's level of use of 13 thinking styles as legislative, executive, judicial, monarchic, hierarchic, oligarchic, anarchic, global, local, internal, external, liberal and conservative thinking style.

In order to analyze the data, one way MONOVA, Pearson Product Correlation Coefficient, independent group *t*-test and ANOVA were used.

The results are provided in two parts. In the first part, the results for the correlations among the locus of control and thinking styles were provided. The findings were summarized under three headings in the second part. First, it was searched whether there were differences when the dependent variables (locus of control and thinking styles) used together. Second the differences for each dependent variable separately were investigated. Last, the differences in locus of control levels and thinking styles were provided according to some independent variables.

Findings indicated that there were negative relationships between students' locus of control and their use of local and hierarchic thinking style. The higher the scores on Locus of Control scale, people used more external locus of control. On the other hand the negative correlations meant more external control use. Therefore, as the students get older, the more local and less hierarchic thinking styles were used. The results also indicated there was no relationship between the age and locus of control level. Therefore, it cannot be concluded that people use more external control as they get older. The relationships between the thinking styles inventory sub-scale levels, age variable were explored, and it was found that the level of local thinking style increases with age while the level of anarchic thinking style decreases. On the other hand, the relationships between the academic achievement and thinking styles

Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

---

showed that the students with low academic achievement levels use anarchic thinking style. According to the independent group *t*-test results, there were not any statistically significant differences in students' academic achievement levels according to locus of control status. The differences in thinking styles according to external or internal locus of control use were also checked through MONOVA test and it was found that there were not any differences. On the sub-scale levels, there were differences in local and hierarchic thinking styles according to the locus of control status.

In this study, the locus of control and thinking style levels were also compared according to the education level of parents, the place student spent most of his/her life, and gender variable. The results of Kruskal Wallis H test indicated that there were differences in students' conservative thinking styles according to gender variable. The findings indicated that male students had higher conservative thinking styles. Anarchic thinking style use was differentiated according to environment most of the lifetime spent. According to findings, the smaller the place lived, the more anarchic thinking style one seemed to be used. Holistic and hierarchic thinking style uses were differentiated according to the mother's education level variable. On the other hand, conservative and external thinking style use seemed to differ according to father's education level variable. Hierarchic thinking style use was also differentiated by economical situation variable. Findings indicated that the more money family had, the less students applied hierarchic thinking style. The same was also true for students from low income earning families.

The results were important by showing that thinking styles and locus of control were closely related to each other and there were number of factors, related to a person's locus of control and thinking styles.

Key Words: Thinking Styles, Locus of Control, Teacher Candidates.